Ч. 69. Львів, неділя, дня 2. (15) цьвітня 1906. Річник X.

РУСЛАН

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить:
в Австриї:
на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . 5 кор.
на місяць . . 1·70 кор.
За границею:
цілий рік . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . 8 рублів
або 18 франків
Поодиноке число по 10 сот.

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Русланових псальмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о 5½ год. пополудни.
Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« під ч. 1. пл. Домбровского (Хорунщини). Експедиция місцева в Аґенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламациї неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в »Надісланім« 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

„Воскресенія день, просвѣтимся людіє“.

(+) По всім мирі християньскім гомонить весела і радісна пісня, котра звіщає побіду житя над смертию, сьвітле воскресенє Бого-чоловіка. В нашій уяві стає велична тайна страстий і хрестної смерти за все людство божественного Спасителя і нагадує нам ту хвилю, коли воскресший Спаситель визволив з вічних мук тих, що віками ожидали Єго приходу.

День сьвітлого Воскресеня Христового, що принїс спасенє всему родови людскому, в тій хвилї, коли гомонять веселим гомоном дзвони по всій Українї-Руси, коли несе ся попід небеса радісна пісня «Христос воскрес», наповняє і наш нарід тою певною надією, що і він по довговікових страданях, з мертвоти воскресне до нового житя, до красшої долї і волї.

Як раз величний празник сьвітлого Воскресеня Христового повинен нас спонукати до поважної задуми над долею нашого народу, а роздумуванє над великою тайною страстий Христових може нам подати неодну спасенну гадку, вказати сей шлях до справедшньої народної роботи на певних, несхитних підвалинах Христової ідеї. Страсти Христові можуть нас натхнути тим благородним огнем, тою спасенною ревностю, якої конечно потреба, щоби задумане діло двигненя нашого народу до красшої долї і волї вінчало ся гарним успіхом.

Українсько-рускийнарід мав колись свою політичну самостійність, свій власний державний бит, в давній давнинї положив почини до високої культури, одначе все те занепало, змарнїло І не раз опісля здіймав ся наш нарід до нового житя самостійного, на ново починав двигати ся із занепаду і знов надтягнула нова хуртовина, що звіяла гарні почини нового житя. І знов треба було починати наново зруйновану працю, наново доробляти ся, як на пожарищі.

Ті сумні досьвіди не повинні наповняти нас сумнївами і зневірою. Навпаки те кождочасне двиганє нашого народу після занепаду може стати нам певним доказом сеї живущої, невмирущої сили, яка неначе сей вічний огонь тлїє в серцї народу. Алеж се кождочасне падане після нового подвигненя повинно зневолити нас також до поважної задуми над єго причинами, повинно нас приневолити до обрахунку нашого народного сумлїня. А тодї побачимо, що наше народне діло не могло остояти ся, не мало тривкости, бо в самих основах єго були великі хиби.

Ми брали ся нераз і беремо ся до нашого народного діла, а вже в самих починах часто сумнїваємо ся в успіх нашого діла, зневірою ослабляємо наші сили, підриваємо сей розмах в наших починах, якого може додати лише сильна і глибока віра. Отже як раз страсти Христові можуть нас натхнути такою сильною і глибокою вірою і коли наші думки будуть звернені до того величного ідеалу, яким сияє знамя віри, хрест на Голгофтї, можемо бути певні витревалости, ревности і успіху нашої народної праці.

Але як коло сего сьвятого знамени віри після найсумнїйшої тайни, смерти Бого-чоловіка, настала страшна темрява по всій землї, земля затрусила ся, скелї порозпадали ся, так і посеред людства а також посеред нашої суспільности, нашого народу залягає темрява неправди, завист і злість, що потрясає нашою суспільностю, доводить її до розпаду і розкладу на супротивні і ворожі собі табори, що забувають про основну заповідь — любови ближнього, бож не може бути правдою, щоби сей любив Бога, що брата свого ненавидить!

І тут знов величла тайна страстий Христових вказує нам справдешню дорогу, якою єдино можемо дійти до нашої мети народної, а сею є ідея Христа, що учив любити ненавидячих нас, прощав своїм розпинателям і тим навчив нас прощати ворогам нашим. Тим то всї наші почини народні можуть лише тодї вінчати ся успіхом, лише тодї будуть тривкі, наколи ми кожду справу будемо піднимати для самого добра загального, в імя любови Христової.

Перенятї кріпкою вірою, уоружені християньскою любовию можемо мати певну надію на успіх нашого народного діла. Сьвітле Воскресенє Христове наповняє нас сею певною надією, що пра

Огнисті гори.

Одинокий чинний вулькан Европи, Везувій, розгуляв ся, пустошачи своєю пожогою чудові поля партенапейского заливу. Становить він пострах і добродійство сеї околиції, а заразом і давну загадку для ґеольоґів. Пострахом є він, бо від Христового різдва вже кількасотий раз засипає околицю піском та попелом, а свої плодовиті збіча обливає огнистою лявою. Та заразом є Везувій і добродієм, бо безперечно околиця Неаполя завдячує єму свою надзвичайну плодовитість на погноєних вульканїчним попелом пісках.

Чоловік, що зі своєю наукою так відважно і успішно стає до борби з силами природи, стоїть безрадний супротив величного видовиска, яким є вибух вулькану. Не може нїчим нї відвернути, нї запобігчи нещастю, яке грозить соткам тисячів людских істот, їх житю і маєткови. Ба, навіть передвидіти не умів нещастя, бо інструменти обсерваториї нїчим не заповідали вибуху і він наступив так нагле, що для всїх був цілковитою несподїванкою. Сила теперішнього вибуху безперечно рівнає ся тому, що засипав Помпеї і Геркулянум, а судьбу тих двох міст поділить тепер, здає ся, Отаяно, яке понад два метри високо є засипане піском і попелом, котрий остигаючи, творить цїпку, тяжку масу. Нїхто тепер не буде завдавати собі труду відгребувати ті безмірні маси вульканїчної землї. Доперва може за кількасот лїт археольоґи, або підприємцї стануть добувати з колишнього Отаяно викопалища і будь то засипані тепер там предмети продавати по добрій цїнї музеям та приватним особам.

Наука може ограничити ся хиба на се, щоби виказати причину і спосіб такого вульканїчного вибуху. Стара ґеольоґічна теория, яку знаємо еще зі шкіл, а яка була конґруентною з давним віруванєм в підземне пекло, пояснює сю справу дуже легко, свердячи, що се плинний осередок нашої землї вибухає лявою через кратер.

Плинностию осередка землї і витворюючими ся там ґазами пояснювано так само землетрясеня і взаґалї всї вульканїчні прояви.

Та в новійших часах учені на підставі наукових премiс прийшли до прямо противного висновку. Земля в серединї є тверда як сталь, хоч і горяча, а вульканїчні вибухи творять ся не в осередку єї — се сягало би на сотки кільометрів в глиб — а богато висше.

Яко факт принимає наука то, що земля наша, як і всї планети, як тепер є сонце, була колись огнистою кулею ґазів, які поволи згущали ся від свого осередка під власним тисненєм, а остигали зверха. З часом перейшли сї ґази в плинний стан, а відтак він згущав ся аж до твердости цїпкого тїла. Вкінци стала творити ся, остигаючи, земна кора, а

ця для добра народу в імя ідеї Христової піднята не пропаде, що наша ідея народня побідить і осягне свою ціль при всіх перепонах, невзгодинах і переворотах політичних і суспільних.

Події на далекім Сході були тою карою заслуженою для державної системи опертої на темноті, неправді і кривді людскій, системі зовсім супротивній ідеї Христовій. Тимто мусїла та система дізнати страшного потрясеня, мусить зовсїм уступити місця свободі і рівноправности народів, хоч ще не так скоро настане справдешня воля. І сегобіч Збруча і тогобіч на широкій Україні дійде наш нарід до красшої долї і волї, а запорукою сего глибока віра в Божу справедливість. З глибокою вірою в сю справедливість, з повною надією на красшу будуччину україньско-руского народу витаємо всїх наших земляків веселою і радісною піснею: Христос воскрес!

Обнови клич.

Ще ніч царить, ще сьвіт ввесь спить,
Вповитий в снів заслони,
А ген з країв, воскресних днів
Несуть ся тихі тони.

Як филї йдуть, чим дуж пливуть,
Кріпшає пісні слово,
Се знаний спів, се спів тих днів,
Воскресних днів обнови.

* *
*

Христос воскрес! Христос воскрес!
Весела пісня всюди....
Чи чуєш спів, в обіймах снів,
Дрімучий руский люде?

Вставай же раз! послїдний час
Ломать кайдан окови.
З дрімоти снів, до ясних днів
Нас кличе спів обнови.

* *
*

Христос воскрес! Христос воскрес!
Скінчив ся час терпіня,
Ті дни туги, всїх мук журби,
Рабского отупіня.

До ясних брам, в свободи храм
Без впину йдім готові
Й прямуймо зір, до ясних зір
Мов клич грімкий обнови.

Христос воскрес! Христос воскрес!
Без впину пісні лунає,
А ніч царить, а сьвіт ввесь спить,
Пісень нових не знає!...

Хоть тони йдуть, чим дуж пливуть,
Кріпшає пісні слово, —
В дрімотї днів, заглух той спів
Сьвятих кличів обнови.

* *
*

Христос воскрес! Христос воскрес!
Сьвята, могуча пісне
Ох, в вік звени, й сьвітам неси
Воскресні гасла звісні.

А може спів грядучих днів
Ще збудить поколїня
І ще на час позбудемсь раз
Всїх злиднів, мук, терпіня!

Бережани в день Благовіщеня

Микола Курцеба.

Орґанїзация учительства.

Дирекця »Взаїмної помочи галицких і буковиньских учителів і учительок« розіслала на днях до всїх Відділів окружних Товариства і всїх визначнїйших єго діячів звіт з діяльности і розвитку Товариства за перший пiврік єго істнованя, се є за час від 28. серпня 1905. до 28. лютого 1906 р. — Із сего звіту, що обіймає повних 8 аркушів битого письма подаємо отсе до відома ширшого загалу руской суспільности деякі маркантнїйші моменти і дати статистичні. — В тім Товаристві суть репрезентовані учителі зі всїх шкільних округів руской части Галичини і Буковини, з деяких округів навіть в дуже поважнім числї, пр. з коломийского 62, з перемишляньского 39, з каменецкого 36, з сокальского 35, з долиньского 32. В сих округах засновано вже по два Відділи окружні Товариства, а то: в Коломиї, в Гвіздци, в Перемишлянах, в Глинянах, в Камінцї струмиловій, в Буську, в Сокали, в Белзї, в Долинї, в Рожнітові (сей послїдний доперва в марті); разом 10 Відділів окружних Товариства в 5 шкільних округах. Дальше засновано Відділи окружні в шкільних округах (з числом низше 30 членів): 11. Калуш (28 чл.), 12. Тернопіль (27 чл.), 13. Яворів (26 чл.), 14. Жидачів (25 чл.), 15. Жовква (24 чл.), 16. Бібрка (24 чл.), 17. Збараж (23 чл.), 18. Стрий (22 чл.), 19. Дрогобич (22 чл.), 20. Снятин (21 чл.), 21. Товмач (21 чл.), 22. Рогатин (20 чл.), 23. Теребовля (20 чл.), 24. Львів (19 чл., Відділ в Щирци), 25. Косів (18 чл.), 26. Гусятин (17 чл.), 27. Підгайцї (17 чл.), 28. Скалат (17 чл.), 29. Чортків (16 чл.), 30. Рава руска (16 чл.), 31. Станиславів (16 чл.), 32. Надвірна (16 чл.), 33. Золочів (15 чл.), 34. Зборів (15 чл.), 35. Заліщики (13 чл.), 36. Перемишль (13 чл.), 37. Вашківцї (13 чл.), 38. Бучач (12 чл.), 39. Ліско (12 чл.), 40. Вижниця (12 чл.), 41. Заставна (12 чл.), 42. Самбір (11 чл.), 43) Богородчани (10 чл.), 44. Чернівцї (10 чл.), 45. Мостиска (8 чл. — з спомагаючими 12). — Задля малого числа (низше 10) членів не мож було доси заснувати в отсих у »Взаїмній помочи« репрезентованих шкільних округах, Грибів (8), Борщів (7), Сянік (6), Бережани (5), Городенка (3), Добромиль (3), Турка (3), Ярослав (3), Львів-місто, (2), Печенїжин (2), Броди (2), Городок (2), Коросно (2), Старий Самбір (2), Кімполюнґ (2), Бохня (1), Рудки (1), Ясло (1), Кіцмань (1). — З наведених чисел бачимо, що у »Взаїмній помочи« згуртувало ся до 28 лютого 1906 р. 871 учителів і учительок, з того 821 з Галичини а 50 з Буковини. Мале число буковиньских учителів пояснити треба передусім їх загальною невеликою скількостию супротив около 2500 галицких а відтак тим, що буковиньскі учителі (свобіднїйші і лїпше ситуовані чим галицкі) вижидали якийсь час видимих результатів сеї в Галичинї осїлої орґанїзациї і доперва пізнїйше зачали громадно приступати до »Взаїмної помочи«; в послїдних часах і на Буковинї проявив ся сильнїйший рух і на днях має »Взаїмна поміч« звідси вже майже повну сотку членів.

великі маси водвідділювати ся від неї. Звісна річ, що тїла, остигаючи, зменшають свій обєм, тож і остигаюча земля почала корчити ся, як пр. висушене яблоко. З того повстали заглубленя, які виповнила вода, зливаючись в море і випуклини, що становять сушу, та морщини, якими є гори. Як на старім лици, після заникаючого товщу, творять ся глубокі черти і доли, відкриваючи вистаючі кости, так і формация землї не є чим иншим, як висихаючим лицем старіючої землї.

Вульканїчна лява виказує теплоту до 1500° Цельзия, а таке горячо могло би справдї істнувати вже на 40 до 60 кільом. глубоко. Та там тиснене має вже таке велике, що і при такій теплотї жадне тїло не могло би стати плинним, бо як звісно, плинний стан впливає рівночасно і на збільшенє обєму тїла. Те саме відносить ся і до осередка землї: він хотяй горячий на тисячі степенів, то все таки твердий, як розжарена, а все таки стиснена масами сталь, якій нїкуди стати плинною.

Однак наш планет все таки остигає поволи, а остигає також і осередок землї. З остиганєм зменшає ся і обєм мас і от повстають з тої причини в серединї землї глубокі риси і щілини, які вже самі собою згодні викликати підземний гук і землетрясенє. Така поява дасть часто заобсервувати ся при пукаючім на морозї ледї. В полярних околицях се пуканє голоснїйше від гарматних стрілів, а риси повстаючі з тої причини, широкі часом на кілька метрів.

Колиж такий рис повстане в серединї землї, то з устанєм тисненя на стїни, істнуюча там теплота перемінює їх зараз в плинний стан. Шпара виповнює ся плинною, горячою масою, а витворюючі при тім ґази і водна пара, жене сю масу в гору, творячи вулькани. Се потверджує і поява, що вулькани переважно розміщені рядком, немов здовж тих рисів, в яких земля звикла розпадати ся, а ті риси находять ся головно на побережях моря, як на краях великих заглублень землї. Припущенє, немов то морска вода, підходячи до глубини землї, викликує вульканїчні вибухи, не може устояти ся супротив сего, що є вулькани віддалені від моря, та що в першій лїнії настала би в такім випадку борба води з огнем, яка би проявила ся кипятком і вибухами в самім морю. Велику скількість пари при вульканїчних вибухах старають ся пояснити тим, що вже в самих масах землї она находить ся в великій скількости і доперва увільнена від тисненя, витворює ті великі маси пари. Впрочім се становить єще найнепевнїйше місце тої теориї.

Наведена теория здобула собі серед великої більшости ґеольоґів загальне признанє, а всякі инші способи пояснити істнованє і діяльність вульканів є надто штучні і скомбіновані та оперті на довільних, недоказаних ґіпотезах.

Крім вичислених 871 звичайних членів (самих учителів і учительок) мала »Взаїмна поміч з днем 28. лютого 1906. ще 170 членів спомагаючих (що дають найменше по 2 К на рік), а то 168 з Галичини а 2 з Буковини, і 6 добродіїв (що дають нараз 100 К або найменше по 20 К на рік) самих Галичан (в послідних днях прибув ще один добродій. Всч. о. Тит Войнаровский, парох з Балинець). З поміж 176 членів спомагаючих і добродіїв (крім послідного) є 61 (понад 34%) сьвященників, 101 (понад 57%) сьвітскої інтелїґенциї і 14 (8%) селян. Найбільше число членів спомагаючих виказує округ Снятин (16), відтак ідуть округи: Коломия (14), Львів-місто (13 і 3 добродії), Чортків (12), Рава руска (9 і 1 добродій), Станиславів (9), Золочів (9), Заліщики (8), Стрий (7), Товмач (7), Зборів (7), Перемишляни (6), Калуш (5), Збараж (4), Рогатин (4), Гусятин (4), Богородчани (4), Мостиска (4); в дальших 20 округах є по 1—3 члени спомагаючі (а в округах Перемишль і Печенїжин ще й по 1 добродієви) а в 21 округах репрезентованих у »Взаїмній помочи« таки зовсім не бачимо сеї катеґориї членів. — (В марті прибуло »Взаїмній помочи« 39 членів звичайних і 31 спомагаючих, а перші дни цьвітня заповідають під тим сим зглядом ще красший рух; з самої Буковини прибуло на днях 8 звичайних членів). З заснованих доси Віддїлів окружних »Взаїмної помочи« деякі проявляють дуже живий рух і розмахнули ся до дуже широкої дїяльности в напрямі усьвідомлюваня і орґанїзованя так самих учителів (через сходини, публичні і довірочні збори, відчити, закладанє сталих і движимих бібліотек окружних) як і национального усьвідомлюваня та єднаня в одну громаду ширших кругів рускої суспільности через аранжованє аматорских представлень, концертів, забав і т. п.), та приєднуваня щораз нових членів звичайних і спомагаючих. Між иншими на першім місци під сим зглядом наводить звіт Віддїли окружні: Коломия, Снятин і Гвоздець, а дальше: Заліщики, Перемишляни, Глиняни, Буськ, Камінка струмилова, Товмач, Золочів, Зборів і Ліско. — Фінансова сторона »Взаїмної помочи« представляє ся по конець лютого 1906 в отсих числах: Приходу було від заснованя Товариства до 28. лютого 5851 К 03 с., розходу (майже на саму орґанїзацию) 2144 К 45 с.; надвижка приходів над розходами, се є майно Товариства виносить 3707 К 03 с., які є зложені на книжочках щадничих »Днїстра«, »Союза кредитового«, »Товариства сьвященників і урядників« і »Народної Торговлї, та на чековім контї почтової щадницї у Відни. В тій сумі містить ся вже також давний фонд запомоговий для учителів в сумі 655 К 63 с. (готівкою); сей фонд переляв на »Взаїмну поміч« послїдний загальний збір Руского Товариства педаґоґічного, яке до кінця січня 1906 ним завідувало і виказало »Взаїмній помочи« ще кілька довжників сего фонду на загальну суму 170 К, так що сей фонд виносить властиву суму 825 К 63 с. — (В марцю 1906 зросли приходи о 915 К 60 с. а розходи о 649 К 96 с, отже надвижка з марця 265 К 64 с. піднесла майно »Взаїмної помочи« до суми 3972 К 67 с.) — В послїдних часах поробила Рада Надзираюча і Дирекция заходи коло заснованя окремого економічно кредитового віддїлу »Взаїмної помочи«, до якого доси вже около 200 учителїв зголосили своє приступленє.

Вже з сего короткого витягу зі згаданого звіту видно, що учительска »Взаїмна поміч« розвиває ся як на початок на причуд хорошо і віщує нашому учительству ясну і веселу будучність та добробит і волю. Ми згадуючи в нашій часописи про сю так хосенну і симпатичну інституцию, радіємо, що на нашій занедбаній рускій ниві народній засіяно таке здорове зерно, яке вже й зійшло, зацвило, цьвіт єго гарно розвиває ся і пишає ся яркими красками та заповідає здоровий, хосенний та спасительний овоч так для самих сївачів (руских учителів в Австриї) як і для цїлої рускої суспільности. В ряди »Взаїмної помочи« повинни вступити не лиш всї рускі учителї й учительки яко звичайні члени, що вскорі — в Бозї надія — довершить ся, але й уся руска суспільність — по крайній мірі вся інтелїґенция — яко члени спомагаючі та добродії. Причиною нашого занепаду є низкий степень просьвіти у руского народу, якого вороги вже сотки років силують ся задержати в темноті та тим лекше в гріб гнати. Колиж серед учителїв Русинів появили ся »апостоли правди й науки«, що ведуть своїх братів до »правди і сили і волї«, то обовязком цїлого руского загалу є підперти їх в тих благородних змаганях, та не дати їм перед осягненєм цїли упасти під ворожим гнетом, але стати суцїльною лавою в їх обороні так під зглядом материяльним як моральним. А скоро руско-україньский нарід з своїми учителями піде плече в плече одною дорогою до одної мети, тодї »усьміхнеть ся Мати, заплакана Мати«, тодї воскресне свобідна, самостійна Русь-Україна.

В рішаючій хвилї.

(✕) Через кілька днїв вертає бар. Ґавч з Карльових Варів до Відня. Сих кількох днїв перед почином дальшої сесиї державної ради ужиє неперечно бар. Ґавч, щоби підготовити парляментарні відносини для переведеня тих великих і трудних задач, які дожидають державної ради. Супроти того, що в Угорщині державну керму взяло в свої руки коаліцийне мінїстерство, яке неперечно буде мати за собою підпору великої більшости соймової, буде мати бар. Ґавч не легку задачу іменно з переведенєм австро-угорскої угоди. Вжеж мінїстер торговлї Кошут висловив ся, що між Австриєю а Угорщиною повинна бути заключена умова, так як би се були дві зовсїм самостійні і окремішні держави.

Найважнїйшою однак справою, яку має перевести мінїстерство Ґавча, се виборча реформа, супроти котрої особливо консервативні ріжних таборів і Всенїмцї заняли особливо відпорне становище.

Компромісовими переговорами бажає отже бар. Ґавч здобути собі потрібну більшість двох третин для виборчої реформи і перед зібранєм державної ради і виборчої комисиї 24. цьвітня хоче уладити парляментарні відносини так, щоби комисия виборча могла скоршим кроком поступати в своїх роботах.

Ми зараз по перерві парляментарної сесиї звертали бачність президиї руского клюбу на ті вісти, які появили ся були в дневниках про заходи польского кола в справі заведеня плюральної системи для Галичини і вказували на потребу, щоби і з руского клюбу звернули ся заступники руского народу до барона Ґавча з домаганями своїми в справі виборчої реформи.

Звіщають іменно, що гр. Білянлт перевів деякі зміни що до числа мандатів і роздїлу округів виборчих в правительственній предлозї і зараз по сьвятах почне переговори з інтересованими сторонництвами.

Тепер крайна пора, щоби сего не занедбано, поки ще час, і з рускої сторони порозуміти ся з правительством.

Народний комітет видав манїфест, котрим взиває до скликуваня віч в провідну недїлю, а сю гадку пїддержує також дневник национально-демократичний, щоби перед почином роботи в комисиї виборчій заступник руского клюбу п. Василько міг покликати ся на сотки заяв руских віч в тій справі. Всепольске Słowo розсипало ся з тої нагоди з цїлим засобом напастий про бунтованє руских селян і взиває своїо рґанїзациї до супротивної аґітациї. Ми недавно навели відозву розкинену по цїлім краю, підписану професорами Заморским і Сроковским, котра як раз містить в собі всї знамена підбурюваня і розятруваня полїтичних і национальних пристрастий. Отже як раз противно повинні ті, що скликують і устроюють рускі віча, поступати з всякою повагою, щоби противники виборчої реформи не могли найти найменшого закиду і визискувати проти руского народу. Монарх виразно зазначив у відповіди своїй на промову Є. Е. Митрополита від рускої депутациї, що законною дорогою може руский нарід осягнути свої права. Тим більшу вагу, тим більше значінє мати муть заяви віч переслані на руки заступника руского клюбу п. Василька, наколи сї віча відбудуть ся поважно і предметово будуть обговорювати справу виборчої реформи, та не дадуть оружя в руки противникам реформи.

Як ідуть вибори у росийску думу.

Ще нїгде на сьвітї не бачили, щоб вибори в парлямент відбували ся при скріпленій охоронї та воєннім положеню, отже в Росиї се стало ся!

Здавало ся, що від таких виборів не можна сподївати ся добра. А про те бачимо, що народ так ненавидить старий лад (або, красше сказати, старий нелад) так бажає свободи, що не дивлячись на ввесь гніт, на всї перешкоди, вибирає здебільшого таких людий, що хотять завести новий, красший лад у Росиї. Часто буває, що люди помиляють ся, гаразд не знають, чого то хоче та або инша партия (бо кожда партия про себе гарно розказує), а зібрати ся та порадити ся здебільшого неможна. Через те виходить не мало й помилок. Наприклад люди іноді думають, що партия або союз 17. жовтня щиро хоче завести усї свободи і забезпечити трудящим людям те добро, на яке вони мають право. Справдїж »союз 17. окт.« хоче завести тільки »куцу конституцию«, найбільше зручну для богатих людий. Вони, правда, трохи приборкають бюрократию, та самі станути на її місце. Про »правовий порядок« або »русское собраніє«, і говорити нїчого. З партий демократичних, таких, що хотять завести повне народоправство, найбільший успіх має велика партия народної свободи (або конститу

цийно-демократична). На Україні є партия, близька до партиї народної свободи, — українська демократична партия (або як вона тепер зве ся, українська радикально-демократична партия). Сї обидві партиї зєднали ся для виборів — в Одесї, Київі й по инших місцях, і виставляють спільний спис кандидатів. Сподівають ся, що і в Полтаві обидві сї партиї зроблять спілку і виставлять спільну листу кандидатів.

Тепер гляньмо, як ідуть вибори по деяких місцях. — З місті Адратова (Нижегородск. ґуб.) пишуть в »Наш. Ж.«, що вибори в повіті дають несподівані наслідки і виявляють у селян сьвідомість їх інтересів. »Хоч плохенького, та свого«, — кажуть селяни. На зїздах дрібних властителів вибрано 80 селян, 3 сьвященики, 1 диякона. На повітовім зїзді до сих вибраних прилучить ся 15 або 20 богатших землевластителів, значить, велику перевагу мати муть селяни; вони й виберуть тих 4 уповномочених, що поїдуть уже в ґубернію. Окрім того, двох селян поїде від волостий. Як так буде й по инших повітах тієї губернії, то в ґубернскім зїзді селяни візьмуть велику перевагу і пошлють у думу тільки своїх.

За те в Боровичах вийшло непорозуміне через те, що люди не могли порадити ся, змовити ся. Там зібрали ся виборні від усіх волостий, ніхто нікого не знає, уперше бачать ся, а мусять вибирати. Не вміли придумати нічого красшого, як кинути жеребок: на кого впаде жеребок, того й вибирати. Предсідатель зібраня узяв 4 квітки (клаптики паперу), на одному написав ,,кандідат“, а на инших нічого не написав, та й дав витягати виборцям: хто витягне квіток ,,з щастєм“, той і мусить вибирати ся. І вибрані: один салдат, що недавно вернув ся з війни, — він тямить одно, що ,,Русі єсть веселїе пити“, і ще два — темні селяни. А від городских виборців в Боровичах вибраний присяжний-повірений И. А. Корсаков, чоловік поступовий; кандидат торгово-промислової партиї провалив ся.

З Москви в ,,Странї“ пишуть, що там арештовано 8 виборних від робітників, члени партиї народної свободи; з їх 5 випустили, а ті ще сидять.

В Петербурскій ґуб. взяли верх здебільшого члени партиї народної свободи (конст. дем.); 30. марця відбули ся вибори від городів: Царске Село, Гатчина, Колпіно. Вибрані самі тільки члени партиї народної свободи.

В Ярославі, як звіщають ,,Русск. Вѣд.“ склала ся потайна спілка для виборів з партий: 17. жовтня, торгово-промислової і ,,союза русскаго народа“. ,,Союз русск. народа“ сеж зовсїм уже ворожий до всяких свобод і швидше нахиляє ся до чорносотенців. З того, що ,,союз 17. окт.“ пристав у спілку до ,,союза русск. народа“, видно, на стільки щиро союз 17. окт. хоче завести усї вільности, визначені у маніфесті 17. жовтня.

В Ніжні вибрали на повітовому зїзді від волостий — земского асекурац. аґента Гужовского, що тепер сидить у тюрмі, і одного селянина, який тільки що вернув ся з засланя. Боячись, що його знов зашлють, він зрікаєть ся виборів. (Русск. Вѣд.)

В ,,торгово-промисловій партиї“ бувають дуже негарні звичаї, як довідуємось з ,,Руск. Вѣд.“. Один служащий на фабриці в Серпухові, з поради свого хазяїна, записав ся в торгово-промислову партию, аби його не прогнали з служби. Він думав, що як прийдуть вибори (а вибори ще потайні), то подасть свій голос за тих людий, яким вірить. Явив ся він у свій час в гор. управу на вибори, хазяїн повів його в окрему кімнату, там подиктував йому, кого писати, ще й переглянув, ,,чи добре писано“ а тоді вже велїв подавати свою записку виборчій комісиї. Так саме зробив хазяїн і з иншими служащими. З того видно, яка то ,,добра партия торгово-промислова!“

«Партия правового порядка», що її люди вже добре знають, іноді виступає без свого імени. Так у Петербурзі виборцям розіслані були відозви від «комітету не партийних виборців», підписані 12 чоловіками.

Потім виявило ся, що дехто з підписаних, напр. фон-Еґерт, були основателями «партиї правого порядку». От тобі «непартийні»! (Н. Жизнь).

До 18. марця вибрано (як рахує «Страна») по всїй Росиї виборщиків: лївих партий (народної свободи, социял-демократів, демократичних реформ, свободомислячих, та инших поступових) — 548, з партиї «центра» (союз 17. окт., торгово-промислова та инші) — 310, правих партий (правового порядка, русскаго союза іт п.] — 134, невідомої партиї або безпартийних — 140. Виходить, що найбільшу перевагу мають «ліві», бо вони тільки будуть правдивими оборонцями народних прав. До їх певно треба зачислити ще невідому часть безпартийних

Тепер уже більше-менше сподівати ся можна, що державна дума буде ворожа для теперішнього правительства; вона не буде слухняним попихачем бюрократиї. І певно в перших же засїданях думи почнеть ся боротьба її з бюрократиєю, бо бюрократия, як видно, нічого не хоче уступити з доброї волї.

Гр. К.

Материяли до национально-полїтичного і культурного житя Русинів.

Переписка Проф. д-ра Омеляна Огоновского з Олександром Барвіньским.

З рукописної збірки подаю до прилюдної відомости 22 листи пок. Ом. Огоновского, котрі можуть причинити ся до поясненя наших відносин в товаристві „Просьвіта“, котрого покійник був довголїтним головою і в Наук. Товаристві ім. Шевченка, а також в справі руских катедр в львівскім університетї, особливо катедри рускої історії. Задержую правопись первописи незміненою.

Ол. Барвіньский.

Львів, 17. VII. 1885.

Високоповажаний Пане Професор!

Спасибіг Вам, що добачаєте мої малозначні змаганя в хосен нашої безталанної матери Руси-України; Ваше тепле слово є для мене справді чи-малою одрадою в теперішних злиднях.

Ваша статья про рускі інституциї є вельми цінна; по Вашій волї поміститься вона в календарі; дожидаємо другої части, котру ВП. пан професор зволить прислати на мої руки до Джурова, почта Попільники. Книжочка „про самопоміч“ печатати меться в грудню с. р. яко VI. книжочка на сей рік. В вересню поступить в печатню рукопись брата ВП. п. професора, Осипа, п. з. «Дрібна птиця в господарстві».

З найбільшим поважаньем ВП. п. професора остаюсь

слугою

Омелян Огоновский.

У Львові, 29. XI. 1885.

Високоповажаний Пане Професор!

Книжечку про Ставропіґию прошу зладити до половини грудня, а то трудно було-б нам випечатати ії до 1. (ст. ст.) січня 1886.

В справі правописній на питаня ВП. професора даю от-сей одвѣт:

1. в чужих словах писати: біблїотека, полїтичний и т. д.

2. консеквентно було-б писати: историѣ, доброѣ; однакже така правопись въ II. пад. ч. ед. въ деклмінації приложників многим невподобала-б ся; поки-що треба писати єи, доброи, нашои; пад. III. ѣй; пад. IV. єѣ.

3. писати: нынѣшній — єго, вчерашній — єго, — але не конче: народній — єго.

4. Годі всюди писати зъ; прим. зъ тобою, зъ полемъ. Вже-ж і Поляки в зложених словах пишуть: sład, ба: ślub. Найлучше буде отже, коли станемо писати фонетично: зъ дѣломъ, зъ землею, зъ матѣрю; съ тѣстомъ, съ попѣломъ; — але зъ собою.

Остаю з глубоким поважанем покірним слугою

Омелян Огоновский.

Львів, 21. I. 1886.

Високоповажаний Пане Професор!

Спасибіг Вам за Ваш труд, що зволили-ли-сте прислати мені другий рочник «Основи» Петербурскої; тільки маркітно мені, що Ви самі посилку оплачували. Ваша стаття про Ставропиґію вже друкує ся, але до 27. с. м. не буде готова: постараємо, щоби друк бодай до загальних зборів (2. л. лютого) укінчено. ВП. Професор приїдуть відай 1 го лютого до Львова, то-ж мило було-б нам, якби остались тут і 2-го л., коли відбудуть ся збори „Просьвіти“. В часі побуту у Львові прошу мені ласкаво сказати, хто-то переніс назву «Русь» на Москву, чи Петро В., чи Катерина II., і в загалі від коли Москалі стали уживати слова «Русь», руский?»

С правдивим поважаньем остаюся

ВПана Професора

щирим прихильником

Омелян Огоновский.

P. S. В падолисті писали мені ВП. Професор, щоби я звідався у проф. Шараневича чи не позволив би він Вам заглянути до біблїотеки Ставропигийскої. Той Ваш лист прочитав я доперва в минувшім тиждни, бо листонош віддав лист в мо м відсутстві; відтак засунувся тойже поміж мої папері, так що я запізно дізнався про Ваше бажанье.

Львів, 3. VI. 1886.

Високоповажаний Пане Професор!

Відсилаю з подякою дві книжки, які я був вижичив у ВП. п. Професора, а то: 1) O národních písních — L. Štura, 2) Збірник деяких творів писателів XVII. віку. При сій нагоді прошу ВП. п. Професора, щоби зволили мені сей збірник еще раз в вересню позичити.

Якось мені прикро, що ВП. пан Професор віддають мені назад пренумерату на Біблїотеку историчну. У пана Професора видатки на друк сеї знаменитої біблїотеки не-абиякі, то-ж справді не випадає, щоб я одержав цілу біблїотеку даром в замін за тих кілька моїх книжок, які я ВП. пану Професорови був

присьвятив. Як не приймете моєї пренумерати то я готовъ, мати на Вас жаль... От, коби то Ви одержали директуру въ семинариї учительскій, то єще якось би то було, а то буде мені маркітно.

С правдивим поважаньем
остаюсь
ВП. Пана Професора
покірним слугою
Омелян Огоновский.

Львів, 15. V. 1887.

Високоповажаний Пане Професор!

Спасибіг Вам, що мою историю русько-україньскои літератури поминаєте незлим-тихим словом! При безнастанних напастях наших ренеґатів-кацапів такі сердечні слова суть неначе водою цілющою й живущою для мого духа. Друга часть сего твору довершиться при Божій помочи аж в осени року слідуючого.

Прошу Вас. ВП. пане професор, щоб Ви зволили мені прислати свою біоґрафію в падолисті сего року. В сім писанню вичисліть також всі свої літературні твори й переклади, подаючи точно дату випечатаня всякої статьї або книжки.

Роковини Маркияна Шашкевича святкувати-мемо в липню або аж в жовтню. Комітет, виделеґований в сій справі обдумає також се питанє, чи з роковинами сими сполучить ся також собір письменників і професорів чи ні?

Коли Ви, ВП. Пане Професор самохіть, хочете взяти клопіт на свою голову, то позволяю собі на Ваш ласкавий зазив післати Вам шіснацять екземплярів Історії літератури. Може найде ся хто, що купить сю книжку.

С правдивим поважаньем
остаюся ВП. Пана Професора
щирим прихильником і слугою
Омелян Огоновский.

Коли я перед двома роками був в Відни, то сказав я проф. Миклошичеви, що єсть готовъ зладити для видавництва твору «Oesterreich in Wort u. Bild» статті про руську мову і літературу. Він мені відповів, що коли прийде черга на Галичину, то з єго ініцiативи візвуть мене, щоб я написав теє, що відносить ся до Руси. Так отже треба дожидати зазиву Миклошича (бо він є головною фіґурою в сім видавництві), а тоді ми оба, а може ще хто инший, написали-б одвітні статті літературні та историчні.*)

Львів, 30. IV. 1888.

Високоповажаний Пане Професор!

Приймить сердечну подяку за те, що Ви зволили мені прислати деякі цінні книжки, особливо-ж «Україну» Кулішеву і «Сопілку» Павлуся. Приказки Білецкого — Носенка маю у себе; є в мене ще й єго «Гостинець землякам», — зле-жь не міг дістати єго «Горпиниди». Всі писаня Білецкого не мають ніякої літературної стійкости. Рукопись Павла Дутки передав я редакциї Календаря «Просвіти».

Чи не звєстні суть ВП. Професорові правдиві імена ось-тих письменників: 1) Кузьма Шаповала, 2) Чайченко, 3) Лиманський, 4) П. Кузьменко, 5) Нечуй-вічер, 6) Володко Ст. (Стебельский?) і 7) Миколайчик Білокопитий (чи Номис-Симонов? В автобіоґрафії зове він себе Василь Петрович Білокопитий).

Жичу ВП. пану Професорови и цілій Єго Родині веселих Свят великодних.

С правдивим поважанем
ВП. П. Професора
щирий прихильник
Омелян Огоновский.

P. S.

Управителеви школи в Куликові, Мрочкови, позволив я, щоби в часі вакаций взяв собі у ВП. пана Професора один екземпляр І. части моєї истоpиї літератури. У себе бо не маю вже ніяких екземплярів до роздавания.

Львів, 10. X. 1888.

Високоповажаний Пане Професор!

Сегодня зібрались знатоки і заявили, що всі картини з Тернопільскої вистави зовсім викінчені і зъображені по-майстерски. Мило мені відтак, іменем Виділу нашого висказати ВП. Пану Професорови сердечне спасибіг за теє, що хлопотались чимало в сій справі. Відтак прошу ВП. Пана Професора, щоб зволили мені прислати деякі драматичні твори Старицького. У мене є «Різдвяна ніч», «Чорноморці», і також звістні мені ті драматичні писаня, котрі надруковано в «Раді» і »Луні«. Чи нема у ВП. Пана Професора: опери «Тарас Бульба», комедії «За двома зайцями«, комедії «Одноокий писарь», драми «За правду», «Не ходи Грицю на Вечерницю», «На Ивана Купала»?

Іменем Виділу товариства «Просвіти» прошу ВП. Пана Професора, щоб зволили написати одвітну книжечку на цісарский ювилей. Коли-б ВП. ПП. не відмовили нашій просьбі, то добре б було, як би ми дістали рукопись в першій половині листопада.

Дякуючи за подані деякі вістки літературні остаю ся з правдивим поважанем
ВП. Пана Професора
щирим прихильником
Омелян Огоновский

Високоповажаний Пане Професор!*)

За ласкаву память в день моїх уродин прошу приняти найщиршу мою подяку. Дай Боже, щоб і ВП. Пан Професор в крузі Родини прожили ще много щасливих літ і с таким хісном, як доси, працювали в сій важній добі нашого народного й просвітного відродженя.

Прислану частину Историї Руси відіслав я вже проф. Целевичови і просив єго, щоб не довго здержував у себе посилки, по-за-як загальним бажанєм єсть, щоб друку довершено до 28. с. м. Мині здається, що треба єму й дальше посилати рукопись до перегляду, бо міг би вразитись.

Теперь пригадав я собі, що треба постаратись у дирекций желізниць о знижену ціну їзди на загальні зборі. В сій справі пишу до Лавровского, щоб він злагодив одвітнє подане, а ВП. Професора прошу, щоб зволили теє письмо підписати.

В правдивим поважанєм ВП. Професора
щирим прихильником
Омелян Огоновский.

ВП. Професоровій руці цілую і дякую за бажаня в день моїх уродин.

Джурів, 14. VIII. 1890.

Високоповажаний Пане Професор!

Відсилаю дальшу частину рукописи Гісториї Руси. Вже в попереднім листі заявив я ВП. Професорови, що не буду посилати дальших частин проф Целєвичеви, по за-як друкованє гісториї проволікло-б ся до вересня. Опроче сам Целевич заявив, що „все добре“, та що „на все годиться“. В сій частині вподобало ся мині особливо оповіданє про Богдана Хмельницкого.

На стороні 191 говориться про кількократне реєстрованє козаків. Яке було воно? і коли відбувалось?

В попередній частині сказано, що Русинам, принявшим унію призволено придержуватись «церковних обрядів». Треба додати «і звичаїв».

С правдивим поважанєм
щирий прихильник
Омелян Огоновский.

Джурів, 18. VIII. 1890.

Високоповажаний Пане Професор!

Відсилаю дальшу частину рукописі Гісториї Руси України, котру ВП. Пан Професор зволять передати до друку. Гарною є іменно статтям. з. «Внутрішній лад на Україні по смерти Богдана Хмельницкого». Я передвидів, що ся Гісторня обіймати-ме 15 аркушів малих, а опроче супроти «изданія» Дуды треба було видати гісторию більшь простору. Коби тільки ВП. Професор невсипущою роботою не нарушили свого здоровя!

В кінци треба подати «зміст», а на окладинці нехай наглядно заявиться, що се книжка на чотири місяці (мабуть на: червень, липень, серпень і вересень). Коли вже державна желізниця не хотіла подати пільги в ціні їзди, то добре було б, як би оповіщено в «Ділі», що наш виділ о се старався

Важаючи ВП. Професорови кріпкого здоровя остаюся щирим прихильником
Омелян Огоновский.

Джурів, 20. VIII. 1890.

Високоповажаний Пане Професор!

Відібравши рукопись перечитав я єї сейчас і того-ж дня окремим післанцем відсилаю на почту. Все є добре, тільки стилістично треба працю подекуди вигладити.

С правдивим поважанем
ВП. Пана Професора
щирий прихильник
Омелян Огоновский.

*) Після смерти Мікльосича був проф. Яґіч головним помічником в славяньских справах сего видавництва. Порівн. Про участь Русинів в сім видавництві мою статю в «Руслані». — *Ол. Б.*

*) Те письмо без дати, однак неперечно з липця 1890 р. — *Ол. Б.*

„Православиє, Самодержавиє, Народность“.

(За »Рідним Краєм«).

Се—три основи казьонної політичної віри, або, як то кажуть, три кіти, що на їх стояла досі Росия. Прихильники старих порядків здавна промовляють сї слова, і тепер про їх кажуть члени »Русскаго собранія« і подібні до їх люди. Вони кажуть, що без сих основ (православия, самодержавия і народности) не може жити Росия, а через те, мовляв, треба сї основи віддержувати і обороняти всіма силами.

Розглянемо-ж сї основи старого політичного ладу, що вони визначають і до чого ведуть. Перше всього зауважимо, що на сих основах досі жила Росия, і ми вже бачимо, до якого часу дожила ся. Видно, не дуже кріпкі і міцні сї підвалини державного і народнього життя, коли народ бідує і держава хитаєть ся.

Православиє, се-б то християньска православна віра до сього часу панувала в Росиї. Ніхто не мав права намовляти кого-небудь до якоїсь віри, як тільки до православної. А як хто з православних хотів перейти в иншу віру, того карано, як злочинця, неначе за крадіжку або за розбій; неначе можна кого небудь силою загнати в рай, примусити до якоїсь віри. Православна віра зветь ся соборною, себ-то, що усі діла віри мусять рішати ся собором, зібранєм вірних. Отже правительство ще з давних часів відняло у православних християн право збирати собори, вибирати собі сьвящеників та архиєреїв, як колись бувало. Сьвященики та архиєреї настановляють ся від начальства так само, як і всякі чиновники. І все духовеньство мусіло служити інтересам правительства. Церков православна так само не мала волї, як і ціла Росия. В сьвятому Письмі сказано: »Дух живе там, де свобода«. І ще сказано: »Де два або три збереть ся во імя Моє, там і Я серед їх«. Церков — се слово прийшло до нас з Греції, і визначає воно — громаду віруючих. А в нас

досі, можна сказати, не було нїякої громади, а були тільки сьвященики, настановлені від начальства, та окремі люди що повинні ходити до храму та сповняти обряди. Одно право зостало ся в парохіян — вибирати церковного старосту, та й то не вільними виборами: по закону духовеньство вказує, кого саме треба вибирати. Здавна вже церков мусить служити правительству, сьвященики та архієреї мусять творити волю міністрів та владик земних. Як було ще кріпацтво, сьвященики навчали: »рад нехай слухає пана свого не тільки через страх, а й по совісти«. Виходило так, наче всяка неправда і всяке лихо в державі робить ся на підставі Св. Писанія.

А скільки лиха робило ся іменем православия начеб-то для слави Божої? Згадаймо тих, що одхилились од православия, шукаючи правди: духоборів штундистів і т. д. Їх гнїтили, нераз мучили, виганяли з рідного краю, засилали на Сибір, а духобори мусїли втїкати аж в Америку, де всякому вільно вірувати, як хто хоче, де й православна церков на волї процьвітає без правительственної опіки і без поліцейскої помочі. Останніми часами і в Росиї правительство мусїло уступити в сїй справі: 17. цьвітня 1905 року виданий був маніфест про вільність віри, хоч, звичайно, справжньої вільности ще не має.

Нам не треба нїякого насильства ради віри; православним людям так само треба, щоб нїяка власть земна не мішала ся до дїла Божого, треба, щоб православна церков, як і всяка инша була сама в собі вільна і перестала служити правительству.

Самодержавиє — се слово, на яке всяк час обирала ся правительственна власть у Росиї. Як були колись у старовину князї в нашій землї, то вони не звали ся замодержавцями. Потім руську землю завоювали татари, а як царі московські визволили ся від татарскої власти, то стали звати ся самодержавцями, бо вони вже самі, без татарского дозволу, правили землею. Так тоє слово вдержало ся й досї. Теперішні бюрократи, правуючи в Росиї іменем царским і не даючи волї нїкому, не даючи народу права доступити ся до царя і вкупі з ним правувати, стали стїною між царем і народом. Такий лад вони звуть самодержавиєм і кріпко за його стоять. Та й як бюрократам не стояти за самодержавиє! Як народ сам доступить до царя і вкупі та в згодї з ним буде правувати, тоді нащо-ж здадуть ся бюрократи? Тоді вони не потрібні, тоді тая стїна впаде і розвалить ся.

Тепер легко зрозуміти, кому потрібне самодержавє. Народ мусить добивати ся, щоб правування в Росиї належало не до бюрократиї, а самому народови, як се зазначено у маніфесті 17. октобря.

«Народность» — се ще одна основа до теперішнього правування в Росиї. Правительство намагало ся, не давати вільно розвивати ся тим народностям, які живуть у Росиї: Полякам, Українцям, Вірменам ітд. і старало ся, щоб усї народности, по змозї забули свою мову, свої закони і звичаї та стали такимиж, як і Великоруси. Через то й виходило, що «од Молдавана аж до Финна — на всїх язиках все мовчить», усї народи пригнїчені, усї в ярмі. Від такої полїтики наша Україна зазнала богато лиха. Перше всього, відняли в нас наші права і закони і завели свої. Тоді відняли в нас нашу школу, наше слово, не дозволили вчити ся нашою мовою, видавати наші книжки та часописї. За саме тільки Сьвяте Письмо нашою мовою немало людий терпіло: правительство не дозволило печатати Сьвяте Письмо нашою мовою, а як напечатали добрі люди за границею та привезли ті книги в Росию, то в кого знайдуть таку книгу, того беруть під арешт, а книгу також арештують. І тільки ось тепер, під час революциї, здобули й ми право видавати свої часописї, а по школах й досї ще не можна вчити по нашому.

Так во імя «казьонної» народности великорускої гнїтили всї инші народи. А чи добреж було від того самому народу великорускому (росийскому)? Яку користь мав з того сей нарід? Чи мав же хоч він волю, чи мав він добрі закони і порядки? Як усї «обідрані сироти», инші народи біднїли і терпіли лихо, — то чи богатїв же з того нарід великоруский, якого іменем те все робило ся?

Кому доводило ся бути у великоруских ґуберніях, той бачив, що нарід там обідраний однаково, як і скріз, а в деяких ґуберніях (над Волгою) і ще й гірше обідраний, ніж у нас. Страшенний голод там буває дуже часто. Людий бють нагаями не менше, як і скрізь у нашій державі. Осьвіту народню там спиняли так само, як і скрізь.

Ми коротенько переглянули основи старого ладу і бачимо, що ті основи нам не годять ся, що на їх не можна збудувати доброго нового ладу. Замість казьонного, державного православія, мусить бути вільність віри всякої і вільність віри православної. Замість самодержавия мусить бути конституцийне народоправство. Замість казьонної народности мусить бути воля і добро кождої народности — і великорускої, і української, і всякої иншої.

Гр. Коваленко.

Полїтичний огляд.

Після сенсацийного закінчення угорскої кризи саме перед конституцийним речинцем скликаня сойму, угорска праса пустила в сьвіт другу сенсацию, іменно вість про уступлене міністра заграничних справ ґр. Ґолуховского, який має стати, як було там сказано, жертвою бажань нового угорского кабінету. Сю вість приймила також і віденьска праса зовсїм поважно, а деякі дневники стали вказувати на ґр. Вельзерсгаймба, який відзначив ся підчас мароканьскої конференциї в Альґезірас, яко на наслїдника ґр. Ґолуховского. Доперва за кілька днів появило ся півурядове запереченє сих вісток, які зовсїм безосновних і супротив сего затихли сї поголоски.

Відгук мароканьскої конференциї зазначив ся на вчерашнім засїданю французскої палати послів при нагоді представленя міністром Буржоа справи кредитів на покрите коштів конференциї в Альґезірас. Міністер зазначив, що специяльні інтереси Франциї в Мароко найшли належне признанє і пригадав, що вже навіть канцлєр Більов в німецкім парляменті підчеркнув історичні права Франциї і Іспанії. Бесїдник висказав подяку французским делеґатам за їх працю, а австро-угорским і італїйским за посередництво і винайдене щасливої формули, яка уможливила розмотанє справи. З особлившою подякою бесїдник звернув ся під адресою Іспанії і заприязненої з Францією Анґлії та Росиї. Міністер Буржоа закінчив висказом, що Франция при сїй нагоді могла оцїнити силу своїх союзів, а також приязнь і симпатию, якими користує ся у инших держав, маючи в сім заохоту до дальшого поступу в імя цивілізациї і загальної справедливости.

В Росиї не вгасають вісти про зміну міністрів, між якими має вести ся борба що до напрядку правлїня. Standard доніс був з достовірного жерела що ґр. Віте онодї вручив димісию цареви, мотивуючи її тим, що не може спільно працювати з реакцийним міністром Дурновом. Цар застеріг собі рішенє а за два дни появилась вість з Петербурга, що Дурново уступає напевно. Та що остаточно реакцийна частина міністрів буде мусїла уступити, на се вказує вибір виборів до державної думи. До дня 7. цьвітня із загального числа виборців 7565 вибрано вже в 48 ґуберніях і в 19 містах 5079 виборців (67 прц.) Після полїтичних переконань — розуміє ся о скілько се можна було розвідати — можна виборців подїлити на 4 ґрупи, котрих сила представляє ся як слїдує: Лївиця 1611, центрум 503, правиця 400, безпартийні 391. Отже з числа вибраних доси виборців знані суть переконаня полїтичні і намір їх, до котрої ґрупи хотять они зачислити ся, у 2905 виборців. Особливо знані суть полїтичні переконаня селяньских виборців, котрих число до дня 7. цьвітня виносило 768. Дня 8. цьвітня вже розпочали ся перші вибори послів до Думи державної з 28 ґуберній. В тих ґуберніях число виборців виносить 2939, котрі мають вибрати 187 послів. Заким телеґрами подадуть докладнїйшу вість, подаємо тут їх імовірний вислід після обчисленя »Страни«, орґану партиї реформ демократичних, належачої до лївиці. Після тої часописи з числа 188 послів селяни виберуть 60 представителїв свого стану, з лївиці перейде 70, з центра 40, а з правиці 10 кандидатів. В Києві побідила партия конституцийно-демократична. Із загального числа 80 виборців належить до тої партиї 63. Против всїх инших ґруп росийских голосували згідно поступові Росияни, Українцї, Поляки і Жиди.

Новинки.

— **Календар.** В недїлю: руско-кат.: *Воскресенє Хр.*; римо-кат.: *Великдень.* — В понедїлок: руско-кат.: *Сьвітлий Понедїлок*; римо-кат.: *Сьвітл. Понедїлок.* — Вівторник: руско-кат.: *Сьвітлий Второк*; римо-кат.: Рудольфа еписк.

— **З сьвітним празником Христового Воскресеня шлемо всїм нашим пп. передплатникам, дописувателям і прихильникам жирі желаня: веселих і щасливих сьвят! Христос вокрес!**

— **Народні віча** в справі виборчої реформи відбудуть ся в Бережанщинї: в Рибниках в Сьвітлий понедїлок 16. с. м. о 3. год. на громадскій площі коло читальні і в Нараєві в Сьвітлий второк 17. с. м. о 3. год. на подвірю руского приходства. В середу 25. с. м. о год. 1. відбуде ся велике окружне віче в Бережанах на городї тов-а „Надії“. Велике віче відбуде ся 20. с. м. (в провідну пятницю) в Мостисках о 10. год. перед пол. з порядком: 1) проєкт виборчої реформи, 2) відокремленє Галичини.

— **Равт** зладжений заходом товариств «Вакацийна Оселя» і «Руска Захоронка» на дохід сих товариств, відбуде ся дня 12. мая с. р. в сали «Народного Дому». Думаємо, що нїхто з наших патриотів не відкаже своєї лепти на таку гарну та гуманїтарну цїль, як удержанє бідної дїтвори і порятоване здоровля бідних, котрі терплять цїлий рік у вогких норах. Товариства запросили до участи в части вокаль-

ній найзнаменитші наші сили, а в проґраму другої части входять також і танці, на котрі запрошуємо всю нашу молодїж та звертаємо увагу на се, що стрій для пань і панів візитовий або народний. — За комітет: *О. Лучаківска, О. Бачиньска.*

— Забави молодїжи. Поприґаґілки сїльска молодїж не знає майже нїяких забав. Великодні сьвята, а ще такі погідні, як заповідають ся сего року, є найдогіднїйшою хвилею до приучення молодїжи по селах ріжних товариских забав, які зібрав і обробив проф. Боберский в двох брошурках п. з. «Гри і забави». Сї підручники розкинено доси в кількох тисячах примірників по цїлій Галичинї і Буковинї. Находять ся вони в шкільних біблїотеках, в біблїотеках пожарних «Соколів» і в приватних руках, тому майже в кождім селї можна їх найти. Сільска інтеліґенция, а в першій мірі учителї та молодїж академічна і ґімназияльна, перебуваючи на сьвятах, повинна почувати ся до обовязку, повести товариські забави з сїльскою молодїжию, а певно тим зєднає собі вдячність. Орґанїзуймо молодїж, коли старих нераз тяжко звести до купи.

— Цїсар санкционував ухвалений галицким соймом закон, яким дозволяє ся м. Стриеви побирати полїцийні оплати на фонд убогих громади.

— Вісти з закордонної України. В дївочій ґімназиї пнї Славутиньскої в Камінци подільскім ухвалив збір професорів завести від осени надобовязкову науку української мови літератури. — Мінїстерство просьвіти не дозволило завести українську викладну мову в міскій школї ім. Івана Котляревского в Полтаві. В тій справі міска рада Полтави внесла була просьбу до міністерства просьвіти. — Педаґоґічна рада київскої семінариї заборонила семінаристам передплачувати до своєї нової читальнї українські місячники: „Літер. Наук. Вістник“ та „Нову Громаду“, вважаючи їх за небезпечні для семінаристів. Дозволено передплачувати тільки „Громадску Думку“ та „Рідний край“. Взагалї українські часописи, як і можна було сподїватись, мають великий успіх і вплив поміж семінаристами.

В Кременчузї сьвятковано дня 29. м. м. память Шевченка лїтературно-музичним вечером, а дохід з вечера призначено на убогих міста. Вечір почав ся промовою д. Глаголева про житє Шевченка. Хор дуже гарно проспівав „Заповіт“ і „Ой вигострю товариша“ Потім читали пп. Натальченко, Шербак, Павловский, Наливайко і инші; у другому відділї сказав невелику щиру промову про ідеали в поезиї Шевченка тамошний вчитель М. Павловский, хор проспівав „Причинна“ і частину кантати „Бють пороги“ і прочитано було ще дещо з чудових творів незабутнього Тараса. Сьвятковане скінчило ся живими картинами. Се перший раз у Кременчузї відсьвятковано роковини смерти Тараса.

В Колодистім, київскої ґубернії, зібрав ся гурток селян і устроїв вечерок в честь Т. Шевченка. Отсей гурток умовив ся, щоби заснувати біблїотеку імени Т. Шевченка. Потім зібрав ся чималий гурток членів, котрі обміркували якби лучше улаштувати се поважне дїло. Постановили ось як: що року складати по карбованцю, за сї гроші купити всї твори Шевченка і других найкрасших українських письменників. А як буде багато членів, то думка заснувати школу, деб можна було вчити дїти на своїй рідній мові.

— Іменованя. Львівский висший суд краєвий іменував канцелїстів: Йосифа Вжака в Лютовисках, Семеона Радзевич-Винницкого в Сянову, Авраама Кнобля в Станиславові, Маврикія Валерштайна в Делятинї, Григория Федишина в Дрогобичи, Івана Яворского в Чернівцях, Івана Дайтша в Золочеві, Стан. Матковского при висшім судї краєвім у Львові, Айзіґа Вольфа Брайта в Тернополи, Кароля Гучиньского в Луцї, Ізидора Лопатиньского в Товмачи і Франца Вельґусиньского в Станиславові — официялами канцелярийними в X кл. ранґи з полишенєм їх в дотеперішних службових місцях.

— З Читальнї »Просьвіти« на личаківскім передмістю Львова дістаємо відозву, якої першу половину містимо в цїлости для зазначення ваги орґанїзовання нашого міщаньства. Від часу коли пробудив ся наш нарід в Галичинї — читаємо в відозві — провідники єго працювали майже виключно над піддвигненєм і осьвідомленєм сїльского населення. Для сїльского населеня творили орґанїзациї, для него видавали часописи, між сїльским населенєм вели агітацию, — взагалї вся просьвітна та полїтична праця звернена була на села. Між тим міста стояли облогом а численне руське міщаньство потапало в польонїзациї, бо не було нїкого, хто хотїв би ним заняти ся, єго осьвідомити та з того передового у кождій суспільности чинника, яким є міщаньство, зробити живу, зорґанїзовану та сьвідому своїх прав часть суспільности. Наслїдок сего занедбання нашого міщаньства був для нас страшний. У всїх містах стратили ми перевагу і зійшли до меншостий — в містах від віків нашої землї... Длятого дуже відрадним для нас проявом є праця, яка в послїдних роках проявилась по деяких містах нашої части краю а яка як раз зміряє до того, щоб піддвигнути руске міщаньство, та осьвідомити єго під зглядом горожаньским і національним. Працю ту ведуть у Львові при разї читальнї »Просьвіти«, а кождий, хто інтересує ся нашим житєм в столици, признати мусить, що праця та не пішла на марно та що она видала найкрасші овочі. Переважаючу часть учасників львівских віч, людових концертів та аматорских вистав уряджуваних нашими читальнями — творять послїдними часами як раз ті міщани, котрі до недавна зовсїм були байдужні для руської справи, — а котрих тепер завдяки осьвідомляючій праці наших читалень, відзискали ми для нашого народу.

Працю тоту на личаківскім передмістю веде півтора року читальня »Просьвіти« личаківского передмістя. Читальня та має дуже тяжку задачу, бо руске міщаньство личаківского передмістя мабуть чи не найбільше було занедбане під зглядом національним. Мимо того, завдяки енерґічній праци сеї читальнї, удало ся усьвідомити вже дуже значне число руского міщаньства сеї дїльницї. Та праця що йно зачата. — Читальня має єще перед собою дуже много роботи, бо значно більша часть нашого міщаньства личаківскої дїльницї остає ще в тьмі і несьвідомости.

Дальше зазначено у відозві, що з рамени читальнї утворив ся комітет, на якого чолї стоїть о. Олекс. Яримович, парох церкви св. Ап. Петра і Павла, який поставив собі за цїль купити дім на приміщене читальнї, захоронки, бурси, каси, філії »Сокола«, торговлї ітд. На ту цїль комітет просить нашу суспільність скинути дрібні лепти, які належить висилати на адресу Болеслав Кушнїренко, Львів, Ринок 10. (Тов. »Днїстер«).

— Вибух Везувія. Телєґрами доносять, що при послїднім вибуху Везувія згинуло що найменше 1 000 осіб. Вулькан вже успокоює ся, бо не вилїтають з него такі хмари попелу і піску як передше. Вітер несе легкі хмари попелу на м. Ст. Севастіяно в північнім напрямі. В инших околицях Везувія небо погідне а воздух чистий. Нова лява не випливає. З сих познак не можна ще вносити про конець вибуху.

— З зелїзниць. Після оповіщення заміщеного в »Ґазеті Львівскій« розписує ц. к. Дирекция зелїзниць державних у Львові оферту на виставленє двох будинків, а се одного на їдальню і натрискові купелї для робітників варстатових, а другого на поміщене заряду варстатового на двірци у Львові. Кошти обох будинків обчислено на 73.058 К. Оферти приймає ц. к. Дирекция державних зел. найдальше до 12. год. в полуднє дня 28. цьвітня 1906. Близші условия і кошторис та пляни можна переглянути в ц. к. Дирекциї держ. зелїзниць відділ III на 3 поверсї.

— З Руської Бурси реміснячої і промислової у Львові. Понеже в звіті з послїдних заг. зборів, поміщеним в наших дневниках в скороченю, пропущено через недогляд деяких жертводавців з більшими квотами, проте додатково отсим подаємо до відома нашого загалу, котрі Добродїї в Інституциї зложили найменше 20 К на річ нашої бурси в цїлім роцї 1905 і в 1906. по день 10. цьвітня. Виказ дрібнїйших датків враз з повним звітом за VII рік адмін. бурси вийде з печати ще сего місяця і зістане висланий всїм членам та жертводавцям. І так в роцї 1905 зложили (в коронах:) Преосьв. Епископ Чехович в Перемишли 50 Видїл пов. в Жидачеві 100 за рік 1904 і 100 за р. 1905, Видїл пов. в Надвірнї 20 за рік 1904 і 20 за рік 1905, пп. Сокаль і Лїлїєн у Львові 20, Видїл пов. в Турцї 50, за р. 1904 і 50 за р. 1905, Видїл пов. в Косові 20, Видїл краєв. 100, пп. Абрисовский і Стахевич у Львові 100, Тов. „Днїстер“ 25, другий раз 60, Тов. кред. урядн. і сьвящ. 20, о. Купевич М. в Перемишли 50, каса зад. в Стрию 100, о. Глиньский Із. в Буцнєві 20, о. Питлик Ст. в Сільци беньк. 20, др. Ст. Федак у Львові 50, Видїл пов. в Ст. Самборі 20, о. Стрийский 20, Пов. Тов. кред. в Тернополи 50, Тов. „Ризниця“ в Самборі 40, Спілка ощад. і поз. в Камінцї 30·51, Союз кред. у Львові 100, Видїл пов. в Перемишлянах 40, Каса зад. в Куликові 30, о. Радецкий Ів. в Мервичах (збірка) 27, Тов-о «Віра» в Перемишли 50, „Нар. Торговля“ у Львові 50, др. Щ. Сельский у Львові 20, Видїл пов. в Збаражи 20, Банк звязк. в Станиславові 100, Видїл пов. в Камінцї 25 і Видїл пов. в Стрию 100 К.

В роцї 1906 по день 10. цьвітня зложили: п. Борковский Ал. у Львові 100, п. Мишуґа Ал. 100, о. Ів. Злот. Отто в Лїшни 24·61, В. А. Шмід в Демни 200, Видїл пов. в Дрогобичи 100, Видїл пов. в Жидачеві 100, Тов-о кред. „Днїстер“ у Львові 200, Тов. кред. уряд. і сьвящ. 200, др. Ів. Литиньский в Галичи 20, Спілка для господ. і тор. в Перемишли 100, др. Яр. Кулачковский у Львові від грудня 1905 жертвує стало що місяця по 12·50 К. — Іменем наших питомців складаємо всїм жертводавцям як найсердечнїйшу подяку та желаючи Їм веселого Празника Воскресенія Христового поручаємо і дальшій ласкавій опіці нашу бурсу. — *Видїл руской Бурси реміснячої і промислової у Львові, Ринок ч. 10.*

Руско-українськии нарід переживає тепер дуже важну добу в своїм дієвім розвитку і ся доба рішати ме мабуть о єго будучій долї. Ми одинокий нарід, що не має нї вірного союзника, нї щирого опікуна, і бути може, що сучасні події не принесуть нам того, чого по них сподїємо ся. На всякий случай наближає ся час, в котрім треба нам буде використати як найлїпше догідну хвилю і обставини, або з єще більшими жертвами і трудом бороти ся і виборювати приналежні нам права.

І на одно і на друге треба розуму, треба як найбільше просьвічених робітників і борців, а таких не виховає нам нїхто другий, як лиш ми самі. Годї боронитись або воювати манлїхерами і бровнїнґами; нашим оружєм і збруєю нехай буде просьвіта. Тож заводім свої і за свої поки що гроші приватні школи народні, видїлові і середні, семінариї учительскі, читальнї і курси неграмотних, закладаймо захоронки і бурси для школярів і ремісників, переливаймо всю свою енерґію в тоту роботу, а успіхи — зразу може скромні — покажуть ся певно блискучі і слїдні на всїх областях народного житя.

В тій роботї потрібна і консолїдация і до певної міри концентрация сил і средств; тому кождий, хто бажає щиро служити справі народній, словом і дїлом підпирати буде Руске Товариство педаґоґічне в єго діяльности. Се Товариство не служить лиш цїлям педаґоґів-учителїв, цїлям одної верстви суспільности, але єго дїяльність обертаєсь на користь і добро цїлого народа.

Проте дорогі земляки, коли хочете брати участь і в такій роботї, котра і на тепер і на будуче мусить ся робити, щоб вивести ваш нещасливий нарід на твердий ґрунт, горніть ся тисячами до товариства і запомагайте єго грішми; уважайте за свій обовязок

конечність належати до того товариства і піддержувати єго діяльність.

Нехай сьвітле Воскресенє Христове кріпить в нас надію, що сьвітло правди і науки прояснить над нами небо і воскреснє наша погребана слава і воля. — *Н. Мороз*, касиєр Р. Тов. педаґ.

Телєграми

з дня 14. цьвітня 1906.

Пекін. Наспіла ту вість про боксерскі розрухи в полудневій части провінциї Гонан. Розрухи звернені проти християньского населеня і богачів. Бунтівники носять прапори з написами: «Проч з манджурскою династиєю»! Проти них вислано війско.

Будапешт. Дня 18. с. м. має ту приїхати цісар на короткий побут.

Відень. Президент угорского кабінету др. Векерлє прибув ту, аби бути у цісаря на послуханю.

Париж. Палата послів ухвалила цілий буджет 440 голосами проти 39.

Рух зелїзничих поїздів

важний від 1. січня 1906 після середно-европейского часу.

До Львова на дворець головний приходять:

З Іцкан	**12·20***, 6·10, **1·40**, 5·45, 9·10*
„ Кракова	**2·31***, 6.—, 8·50, **1·30**, 5·23, **8·40** 9·50*
„ Підволочиск	7·20, 11·55, **2·30**, 10·20, 5·0, 10·20*
„ Лавочного	7·29, 11·45, 10·50*
„ Рави рускої	7·50
„ Станиславова	8·05
„ Самбора	8·15, 1·50, 9·20*
„ Яворова	8·18, 4·32
„ Коломиї	10·05
„ Ряшева	10·35
„ Тухлї	3·45 (від 15/6 до 30/9)
„ Белзця	5·—

На Підзамче.

„ Підволочиск	7·—, **2·15**, 5·15, 10·2*, 11·34

Зі Львова з головного двірця відходять:

До Кракова	**2·45**, 4·15, **8·25**, 8·35, **2·50**, 6·35* 11·—*
„ Іцкан	**2·51**, 6·15, 9·20, **2·40**, 10·40*
„ Підволочиск	6·30, 10·55, **2·—**, 9·—*, **11·05***
„ Яворова	6·55, 5·58
„ Лавочного	7·30, 2·57, 6·25*
„ Самбора	9·—, 4·20, 10·55*
„ Белзця	11·10
„ Ряшева	4·10
„ Коломиї	5·50
„ Рави рускої	7·30*
„ Перемишля	10·05* (від 1/5 до 30/6) Хирова Ясла
„ Стрия	11·10*

З Підзамча:

„ Підволочиск	6·43, 11·15, **2·13**, 9·23*, 1·24*.

Примітка. Поїзди поспішні друковані є черенками товстими; поїзди нічні є зазначені зьвіздкою. Пора нічна числить ся від 6. год. вечір до 5. год. 59 мінут рано.

Звичайні білєти їзди як також білєти всякого иншого рода, ілюстровані провідники розклади їзди ітд. можна набувати через цілий день в міскім бюрі ц. к. державних зелізниц пасаж Гавсмана ч. 9.

Видає і відповідає за редакцию: Лев Лопатиньский.

З друкарні В. А. Шийковского.